

Vaertlinck *contact*

Tijdschrift van de genealogische en heemkundige kring Vaertlinck vzw Willebroek

Vaertlinck *contact*

Op de cover

Een zicht op de vaart anno 1894 richting (toenmalige) spoorbrug. Op de achtergrond rechts de 'Faubourg Saint-Antoine', een van de vele reeksen arbeiderswoningen gebouwd door Louis De Naeyer. De wazige vlek op de voorgrond is het overzetbootje van de Torenstraat naar de toenmalige Kaasstraat (huidige Heindonksesteenweg).

Tijdschrift van de genealogische en heemkundige kring Vaertlinck vzw Willebroek

Abonnement: 16 euro door storting op ondervermeld rekeningnummer
Afzonderlijke nummers: 5 euro

ISSN 1782-2785

Secretariaat

p.a. René Pattyn | Molenweg 24 | B-2830 Willebroek

Contact

tel. 03-886 92 44 | vaertlinck@telenet.be | www.vaertlinck.be

Praktische gegevens

Ondernemingsnummer 881 351 205

IBAN BE88-0682-3183-1441 | BIC GKCCBEBB

Erkende culturele vereniging Willebroek: culwo83

De vereniging staat los van alle filosofische en ideologische strekkingen

Bestuursleden

Gust Van Auwenis (Voorzitter) | Dendermondsestwg. 204 | B-2830 Willebroek | tel. 03 886 85 54

René Pattyn (Secretaris) | Molenweg 24 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 92 44

Guido Van Humbeeck (Penningmeester) | Jozef Wautersstraat 125-1 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 04 75

Leon Bernaerts (Bestuurslid) | Eikenstraat 20 | B-2840 Reet | tel. 03-888 21 83

Flor Cools (Bestuurslid) | Vijvershof 2 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 69 98

Gary Mantiërs (Bestuurslid) | Groene Laan 38-3B | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 65 26

Jan Peeters (Bestuurslid) | Neerlichter 15 | B-2870 Breendonk | tel. 0477-62 69 84

Kevin Polfliet (Bestuurslid) | Sint-Janskerkhof 3 | B-2800 Mechelen | tel. 0484-91 69 84

Silvain Spaepen (Bestuurslid) | Geuzenstraat 17 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 59 75

Eric Van Winghe (Bestuurslid) | Mispelweg 41 | B-2830 Willebroek | tel. 03-886 78 82

Vaertlinck vzw is lid van

Koninklijke Vereniging voor Natuur- & Stedenschoon vzw

Geachte mevrouw

Geachte heer

De herfst met zijn mooie kleurschakeringen heeft ons dit jaar slechts een kleine periode gegund om te genieten van al dat prachtvol lover in het bos.

Meestal moesten wij ons tevreden stellen met nogal wat regenval, ja, soms een beetje overdreven.

Vele beken, waterlopen en rivieren konden het vele water niet meer slikken waardoor veel bewoners hun woning zwaar beschadigd zagen door ondergelopen kelders of in sommige gevallen gehele woon- en leefruimten. Er werd veel en zware schade geleden.

Niet alleen de woningen moesten het ontgelden maar ook de landerijen, akkers en weilanden waardoor veel landbouwers een gedeelte van hun oogst zagen verloren gaan, zoals ondermeer aardappelen, maïs en voedergewassen.

Veel mensen konden zich een dergelijke waterellende niet meer herinneren en dit sedert meer dan vijftig jaar.

Ook Willebroek en omgeving moest gedeeltelijk in de ellende delen.

Onze rivieren en kanalen werden zwaar op de proef gesteld en zonder ingrijpen van de plaatselijke overheid zou de ellende niet meer te overzien zijn geweest.

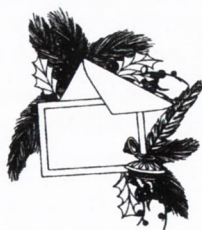
Na deze regenperiode kwam de winter ons reeds tergen met een eerste koudegolf met strenge vrieskou en felle sneeuwbuien met daarbij de gekende verkeersproblemen.

Laat ons allen hopen dat wij de jaarwisseling op een meer aangename manier kunnen beleven.

Wij drukken de wens uit dat allen, jong en oud, groot en klein, een prettig eindejaar 2010 mogen beleven.

Het bestuur van onze genealogische en heemkundige kring "Vaertlinck" wenst u en uw familie, haar trouwe leden, sponsors en sympathisanten een welverdiend eindejaarsverlof toe met daarbij onze oprechte wensen voor

**Een vrolijk kerstfeest
en een gelukkig en voorspoedig jaar 2011.**

Een in Willebroek en omstreken veel voorkomende familienaam is Huyghe, (Huyge, Huygen), onderhavig een kleine genealogische studie over de herkomst van de Huyghes in Willebroek

Van waar kwamen de Huyghes in Willebroek ?

In de Willebroekse volkstelling van 1796 ⁽¹⁾ vinden we 8 personen met de naam Huyghe, alle op deze manier gespeld. Hun herkomst is niet altijd direct duidelijk vermits er geen Willebroekse parochieregisters meer bestaan voor de periode 1728 – 1778. Wel zijn die er voor de periode 1687 – 1727 en daarin stellen we vast dat er in heel die periode van toch wel 40 jaar, geen enkele geboorte noch huwelijk voorkwam met de naam Huyghe, ook niet in andere schrijfvormen (Huijch/Huijg/Huijgh/Huijghe/Huygh). Ze kwamen dus van ergens anders en belandden in Willebroek gedurende die periode waarvan ons de parochieregisters ontbreken. Het ligt voor de hand dat ze waarschijnlijk allemaal uit Puurs stamden want dat is de naburige parochie waar er inderdaad een vrij grote concentratie Huyghes te vinden was, maar was dat ook zo en hoe zeker zijn we daarvan ?

Enig speurwerk voert ons tot de conclusie dat de acht Huyghes die opduiken in de Willebroekse volkstelling van 1796 tot 3 gezinnen behoren en wel als volgt :

1. **Franciscus Huyghe** °ca.1740, echtgenoot van **Jacoba De Cock** °ca.1740 en zoon **Adriaan** °ca.1780
2. **Hendrick Huyghe** °ca.1742, echtgenoot van **Joanna Franois** °ca.1761 en zoon **Peeter Jan** °ca.1777 alsook **Rumoldus** °ca.1784 die in de bewerking van de volkstelling weliswaar separaat weergegeven wordt maar waarvan we praktisch zeker kunnen zijn dat hij eveneens een zoon was van voornoemde ouders (zie verder).
3. **Joannes Huyghe** °ca.1741, **Anna Huyghe** °ca.1754 en **Adriaen Huyghe** °ca.1760, twee broers en een zusters geboren uit dezelfde ouders.

Even terug nu naar de feitelijkheden die ons voerden tot de hierboven geformuleerde conclusies en wel in dezelfde volgorde als hierboven.

1. Van Franciscus Huyghe en Jacoba De Cock hebben we de huwelijksakte van 1 juli 1778 in Nattenhaesdonck en daarin staat al vermeld dat hij uit Puurs afkomstig is. In zijn overlijdensakte van 1820 te Puurs staan dan zijn leeftijd (84) en de namen van zijn echtgenote, Jacqueline De Cock, alsook van zijn ouders, Jacobus en Anne Catherine Van Eeckhout, beiden overleden te Puurs. Daarmee is zijn identiteit onomstotelijk vastgelegd. Hij werd gedoopt te Puurs op 17 juni 1736 als zoon van de hierboven vermelde ouders en ook van die doopakte hebben we een kopie. Uit deze duidelijke conclusie blijkt ook al dat de leeftijden vermeld in de Willebroekse volkstelling, eerder benaderend waren, wat overigens geen verrassing is.
2. Hendrick ofte Henricus Huyghe was inderdaad de echtgenoot van Joanna Francoys (de schrijfwijze in de volkstelling wijkt duidelijk een beetje af) uit Blaasveld. Ook van hen hebben we een kopie van de huwelijksakte in 1782 te Blaasveld. De naam van de bruidegom wordt daarin Huijg geschreven maar er wordt niet vermeld waar hij vandaan komt. Wel zo voor zijn getuige, Franciscus Huyghe (ook Huijg geschreven), van hem wordt wel degelijk vermeld dat hij uit Puurs komt.

3. In zijn overlijdensakte van 1819 te Willebroek, waarin ook vermeld staat dat hij weduwnaar was van Jeanne Francoys, wordt aangegeven dat hij 83 jaar oud is en geboren werd te Ruysbroek. Verder wordt ook nog vermeld dat hij zoon was van Jacques (Jacobus) en Elisabeth Pinnock en die laatste vermelding zorgde voor enkele problemen. Na enig zoekwerk werd het overduidelijk dat ook hij een zoon was van Jacobus en Anne Catherine Van Eeckhout, broer dus van Franciscus hierboven. Hij werd gedoopt op 7 maart 1738, inderdaad te Ruisbroek. En Elisabeth Pinnock dan ? Wel, zij was de echtgenote van Henricus De Mayer, die op zijn beurt een broer was van Maria De Mayer, eerste echtgenote van Henricus Huyghe. Peeter Jan, de zoon eveneens vermeld in de Willebroekse volkstelling, werd uit dit eerste huwelijk geboren terwijl Rumoldus de oudste zoon was uit het tweede huwelijk. Jean Baptist en Jean, de beide zonen die het overlijden van hun vader in 1819 gaan aangeven ; stammen beiden uit zijn tweede huwelijk en hebben hun grootouders vaderszijde nooit gekend want die stierven beiden voor hun geboorte. Bovendien stierf hun vader op hoge leeftijd en de combinatie van die twee elementen maakt hun vergissing voor mij aannemelijk. Henricus werd dus wel degelijk in Ruisbroek geboren maar uit Jacobus en Anna Catharina Van Eeckhout, ouders die in Puurs huwden en daar ook terugkeerden want nadat hun eerste vier kinderen in Londerzeel en Ruisbroek ter wereld kwamen, volgden er daarna nog vijf, allemaal te Puurs.

4. Joannes, Anna en Adriaen Huyghe in de volkstelling van 1796 waren zonder enige twijfel alle drie kinderen van Franciscus en Anna Bogaerts, geboren te Willebroek in de periode waarvan de doopakten niet meer bestaan. We hebben wel van alle drie de overlijdensakte en weten daaruit dat alleen Adriaen gehuwd was en de twee andere vrijgezel bleven en bij hem inwoonden en werkten. Joannes Baptista, want zo heet hij in de overlijdensakte, stierf als eerste in 1806 en was toen 66, dus geboren rond 1740. Anna, voluit Anna Ctharina, stierf twee jaar later in 1808 en was toen 54, dus inderdaad geboren rond 1754. Adriaen tenslotte stierf in 1809 en zou toen 49 geweest zijn, maar dat werd ook al van hem gezegd in 1806 en 1808 bij het overlijden van zijn broer en zus. In ieder geval werd hij rond of 1760 geboren. In de overlijdensakte van zijn vader Franciscus uit 1786 worden noch zijn plaats van herkomst noch zijn geboortedatum vermeld. Gezien echter de leeftijd van zijn (gekende) kinderen en van zijn echtgenote lijkt het waarschijnlijk dat hij degene was die op 26.3.1706 te Puurs gedoopt werd als zoon van Petrus en Emerentia Herbosch en daarmee zou hij een oudere broer geweest zijn van Jacobus, vader van Franciscus en Henricus onder (1) en (2) hierboven. Deze waarschijnlijkheid wordt al eenigszins bevestigd door het feit dat we Anna Bogaerts, zijn echtgenote naar we aannemen, in 1744 terugvinden als meter van Anna Huyghe in Puurs, een dochter van Jacobus Huyghe. De uiteindelijke zekerheid kwam echter uit Nieuwpoort waar we eerder toevallig op het spoor kwamen van Guillaume ofte Willem Huyghe, een andere zoon van Franciscus en Anna Bogaerts, zoals blijkt uit zijn overlijdensakte van 1802. In de huwelijksakte van twee van zijn zoons, respectievelijk in 1808 en 1829 staat telkens dat hun overleden vader Willem de zoon was van Franciscus geboren te Puurs en van Anna Bogaerts.

Conclusie : In de periode 1728 – 1778 kwamen de eerste Huyghes in Willebroek. Ze waren allemaal afstammelingen van Petrus Huyghe en Emerentia Herbosch uit Puurs.

Etienne Huyghe
Riaz /Zwitserland

⁽¹⁾ <http://millennium.fortunecity.com/firemansam/106/willebroekvt/indexpagina.htm>

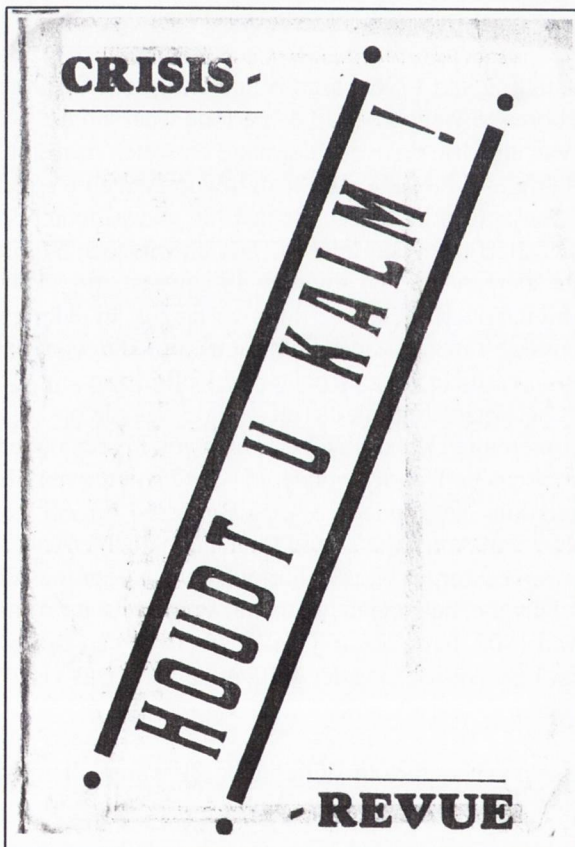
TISSELT – HOUDT U KALM !

De crisisperiode van de jaren in de dertig liet zich ook gevoelen in Tisselt.
(in de jaren '30 is de periode rond 1930 en de periode vóór de Tweede Wereldoorlog).

Om de bevolking tijdens deze moeilijke jaren toch wat op te monteren had men er in Tisselt niets beter op gevonden dan een "crisisrevue" ten tonele te voeren onder het motto : Houdt u kalm !
Deze "revue" werd opgevoerd in het patronaat.

Het was vooral Jozef VERVLOET die als voorzitter van de KWB het grote werk van regisseur en opsteller van de teksten voor zijn rekening nam.

De omslag en de gelegenheidsbundel werden gedrukt door de drukkerij Meeus te Breendonk in de kleuren van Tisselt t.t.z. rood en groen (omslag).

KRISIS REVUE
HOUDT U KALM
VOORSPEL
1 CRISISLIED
2 DE DUIVENMELKER
EERSTE DEEL
1 OPTREDEN VAN DE V. K. A. J.
2 ALS DRIE PLEZANTE SLOEBERS BIJEN VALLEN
3 PROPERKENS AFGEWERKT
4 ALS DRIE SLOEBERS SERIEUS ZIJN
5 ZIJT DAN MAAR EERLIJK
6 NAAR HET LAND VAN DEN GLIMLACH
7 WAT NE MENSCH VOOR DEN DOP MOET DOEN
8 DE STRAATZANGERS
TWEEDE DEEL
1 HUMORISTISCH HALFUURTJE
2 TWEE MODEL-SCHOONMAMA'S
3 VIIF-EN-TWINTIG JAAR STRAATVEEGSTER
4 HOUDT U KALM
5 OUDERDOMSPENSIJEN
6 NOOIT MEER OORLOG
7 DAT IS TISSELT
8 SLOTLIED

Verleenden aan deze revue hun medewerking: A. BOUTEN, A. DE BACKER, L. DE KEERSMAECKER, M. DE MOL, E. DE WIN, F. HUYSMANS, L. HUYSMANS, L. KERREMANS, J. JOTTIER, J. MOORTGAT, J. SCHAERLAEKEN, V. STEENACKERS, J. STEVENS, A. VAN DEN BRANDEN, J. VAN DER TAELEN, F. VERBEECK, J. VERBEECK, L. VERBRUGGEN, J. VERVLOET, J. VIVIJS en F. VEREST.

KRISISLIED.

Refrein.

Al is het dat het krisis is.
De toekomst vuil en vies is.
Toch trekken wij een blij gezicht
En lachen. Ja, dat is ons plicht.
Een goed humeur is een miljoen
Een kwaad daarmee kunt de niks doen.
Een lach verdrijft uw zorg en pijn.
't Is de beste krisismedicijn.

1.

Al leven w'ook in vollen krisistijd.
Al nijpt de nood, al heerscht er werkloosheid.
Daarom kunnen we niet treuren.
Het helpt toch niet daarom te zeuren.

2

En raken er ook eens ons centen op.
Dan leven we voorts toch nog van den dop.
We hebben er geen overschot vandoen.
Zijn we oud, dan trekken we pensioen.

3

Van avond zijn hier nu voor U present.
De leukste jongens uit geheel de bent.
Voor d'eerste maal spelen ze voor U
Vol brio hun groote revue.

4

Geven ze nu ook al links of rechts een spuit.
Of halen ze hunne dolste streken uit.
Haad'aa maar kalm, laat het maar gaan.
Maar wie 't schoentje past, die trekt het aan.

DRIE PLEZANTE SLOEBERS.

Refrein

De kunst, o ja de kunst, beheerscht toch gansch het leven.
Zulks is toch zeker waar al in de politiek
Hij die daar naar d'eerste plaats wil streven,
Moet op de hoogte zijn van klank en kleur mimiek
Dus is daar ieder lid van 't gild der kunstenaaren.
Echter niet met 't zelfde doel als wij.
De meeste van die heeren zijn het best ervaren,
In d'eedle kunst van de zakkenvullerij.

1

Schildert niet ieder juffrouw haar wenkbrauwenpaar als roet,
Lippen in kersengloed,
Daarbij zacht rose haar snoet,
Door kleur zoo rein, door lijn zoo fijn,
Door rijke fantasie
Staat schilderkunst in ieders sympathie.

2

Hoe roert het u, als iemand bij uw buurman hiernaast,
Zes uur bas-tuba blaast.
Ofwel, de radio raast,
Maar wat er, als er nog een vrouw bij zingt.

3

Hoevelen spelen komedie in den gemeenteraad,
In kamer of senaat,
Ofwel als fijn diplomaat,
Ja, als ge daar uw rollen speelt, met brio en talent,
Dan is er Jan Publiek rap mee kontent.

DAT HEBBEN WIJ.

1.

Jaloersch, ontevreden, zijn we nooit geweest
Al hebben op dees aard', de rijken het meest.
Ja ook zonder geld, genot of overvloed.
Is 't leven voor ons toch ook zoet.

2.

Honger ! 'n boterham, krijg ik van eenen guit
Dorst ! Wel in 'n café, drinkt de kletskens uit.
Als bed een handvol stroo,
Daarvan gelooft ons vrij
Volop gezelschap hebben wij.

3.

Ons kleeding is luchtig, ze is gezond en frisch,
Er is geen enkel stuk, waarin geen gaatje is,
Last van eksterroog. Daar is geen vreeze voor,
Zie ons teenen steken er door.

Refrein

Al zijn wij arm. Toch zijn we vroolijk blij
Ons kwelt, geen geld.
Belasting, huishuur vrij
Vol schoonheidsmin het hart
O ja, dat hebben wij.

Naar 't Land van den Glimlach.

Refrein

Eh! Komt mee, we gaan naar Tisselt nu. Hoezee !
Vooruit nu allen, klein en groot.
Per trotinette, fiets of boot.
Eh! Komt mee. Vooruit naar Tisselt nu. Hoezee!
Daar waar steeds de muziek weerklinkt.
Daar waar het schepmest stinkt.

1

Geene monkers, geene pronkers men vindt,
Al vrije blije gasten, welgezind
Men vindt er geen dorp of stêe
Waar ieder zoo leeft in vrêe
Kom, zeg niet nee, gaat allen met ons mée.

2

Geen ruziemakers, geen vreugdehaters,
Daar rammelen er geen vrouwensnaters,
Taks betaald ge daar geen cent.
Iedereen leeft er daar content.
Kom, zeg er niet nee, gaat allen met ons mée.

De Maaier van de Overwegen.

1

Buiten het dorp de overweg,
Rechts een arm huis, links een hooge hei,
Moeder zei : kindje speel niet op 't spoor
Straks komt er trein. 't Is gevaarlijk hoor.
Marietje, denk er aan wat ik u verbood,
Marietje, bij d'overweg daar loert de dood.
Zoo vlijde de Moeder, daar ging een schim die zij niet zag.
De schim van de maaier die daar zijn prooi zocht voor den dag.
Marietje, voorzichtig riep de Moeder nog,
Marietje, was een kind en daarom ging zij toch,
En speelde op de spoorwegruggels groen bemost,
De maaier stond stil op zijn post.

2

Treinrook kwam wolken aan verre kim.
 Onvermoedeloos, wat de maaier schiep.
 Nog speelde 't meisje naar hartelust
 Tusschen 't blinkend spoor. Geen gevaar bewust.
 Marietje, riep de Moeder, eensklaps vol van schrik,
 Marietje, moeders stem sloeg door in een snik.
 Haar kind speelde rustig, het zwarte monster snelde reeds aan.
 Een angstgil, een doodscreet, de trein reed door en 't was gedaan.
 Marietje ! klonk weer Moeders stem in eenen gil.
 Marietje ! riep zij kermend. Maar het bleef stil.
 De Moeder, vond haar kind verminkt in zand en bloed.
 De maaier zijn oogst was weer goed.

DAT IS TISSELT.

Refrein.

Tisselt ! O heerlijk Eden !
 Plaatsken vol rust en vreden.
 Daar wordt ne mensch niet zot of ziek,
 Van 't lammeeren, politiek.
 O ! Dorpje, uitverkoren,
 U wil 'k steeds toebehooren.
 Tisselt ! 't Schoonste dorp van 't land
 Heb ik mijn hart verpand.

1.

En waar ge gaat
 Of waar ge zoekt
 Uren al in het rond
 Wel zeg me toch, waar vindt ge nog
 Zoo'n heerlijk Werkersverbond !

2.

Ge leeft tevrêe
 Op straat, café,
 Vechten iets ongehoord,
 Er worden nooit
 Bommen gegooid
 Nooit wordt de rust verstoord.

SLOTIED.

Vrienden, wij speelden voor U
 Blij en lustig onze revue.
 Om U te vermaken.
 Mocht ge noten kraken.
 Nu sluiten we en danken U.
 Wat ge ook tegenkomt in 't leven
 Onthoudt, wat hier staat geschreven
 Wil nooit boos geraken
 Of nooit ruzie maken
 Houdt U kalm ! Ja, ja, houdt U kalm.

Alle liederen in deze bundel zijn opgemaakt op de wijs en de maat van een gekende volkse melodie zodat iedereen deze kon meezingen.

Wij hebben in dit kort bestek niet alle liederen uit het boekje "Crisisrevue – HOUDT U KALM !" kunnen overnemen. De andere liederen worden weerhouden voor ons volgend nummer. Wellicht gaat men hier of daar, op zolder of in de bergplaats nog een exemplaar terugvinden.

Uit het persoonlijk archief van E.H. L. Vervloet, Londerzeel.

Willebroekse schoolmeester-kosters in het Ancien Régime

Bequaem de costerije te bedienen ende schole te houden

Deel 2 : Een proces over het kosterschap

Dorpsschool geschilderd door Jan Steen, omstreeks 1670

In 1684 overleed de Willebroekse koster-schoolmeester Jan Nicasius. Zijn opvolging gebeurt op een ongewone manier. De 'kosterij' wordt niet gewoon vacant verklaard maar onder bepaalde voorwaarden toegewezen aan een van zijn minderjarige zonen: *"Eén vande twee oudste soonen van wijlen Mr. Jan Nicasius, overleden coster, sullen (sic) hebben de costerije ingevalle hij naer acht jaeren sal comen te verscheynen te St. Jansmisse 1692 mits wesende naer voorgaende examinatie bequaem om de costerije te bedienen soo in sanck musicael als simpel¹, wel op de orgel te speelen, goedt comportement, wel connen leren lesen ende schrijven om schole te houden"*².

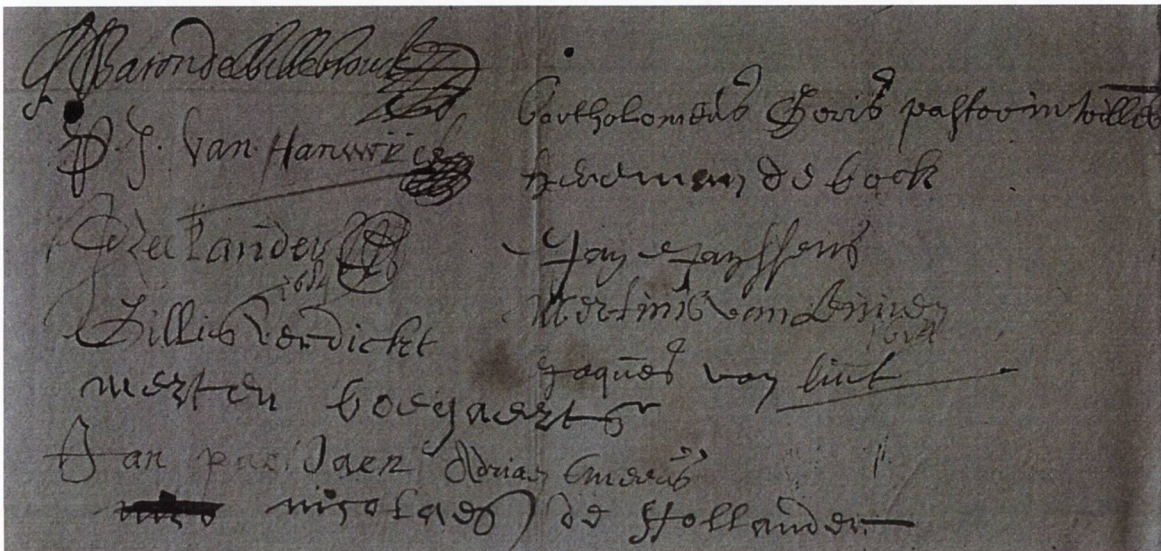
¹ 'Sanck musicael' was zang met begeleiding van muziekinstrumenten of orgel, 'simpele sanck' was Gregoriaans of 'a capella'.

² Het document *'De costerije van Willebroeck sal vergeven worden opde naervolgende articelen'* (2.6.1684) berust in het RA Antwerpen (nu te Beveren), OGA Willebroek, Invent. 22. In die archiefbundel bevinden zich ook de andere hier vermelde stukken.

Vader Jan Nicasius moet in hoog aanzien hebben gestaan vermits zijn positie zo lang wordt gereserveerd voor een van zijn zonen.³ Die zonen – uit andere bronnen blijkt dat het om Hendrik en Joachim gaat - waren in 1684 vermoedelijk tussen 10 en 15 jaar oud.

Judocus Sansterre: koster ad interim

In hetzelfde document – eigenlijk is het een overeenkomst - wordt ook een tijdelijke vervanger aangeduid: “Middelertijdt sal (de costerije) bedint worden bij eenen substituut gedurende den acht jaerighen termijn”. Die interimaris moet jaarlijks 100 gulden betalen aan de weduwe van Jan Nicasius “tot substitutie van haer ende haere kinderen”. Bovendien zal hij het eerste jaar “de

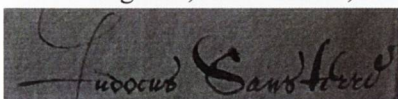

Handtekeningen Willebroekse gezagsdragers op contract met koster Judocus Sansterre uit 1684

hellicht van de schellinghen ende het coren” (een deel van zijn inkomsten in de vorm van cijnsen) moeten afstaan aan de weduwe.

Als substituut wordt “met gemeijne voosen” (eenparigheid der stemmen) Judocus Sansterre⁴ aangeduid. De interimaris moet elke zes maanden “doen vernieuwen sijne commissiën (opdracht) ende overleveren de sleutelen van de kercke in handen vanden heer Baron sijnen gecommiteerden” en “in cas van quaeyen dienst, comportement of anderssints” zal hij vervangen worden. Hij moet ook “behoerelijck ende deughdelijck sijne schole onderhouden mitsgaders oock de kercke ornamenten, vande selve orlogie, lijnwaet, ende oock de juwelen”. Hij “sal oock gehouden wesen vier jongens te leren hunne simpele sanck om in alle kerckelijcke diensten te assisteren”.

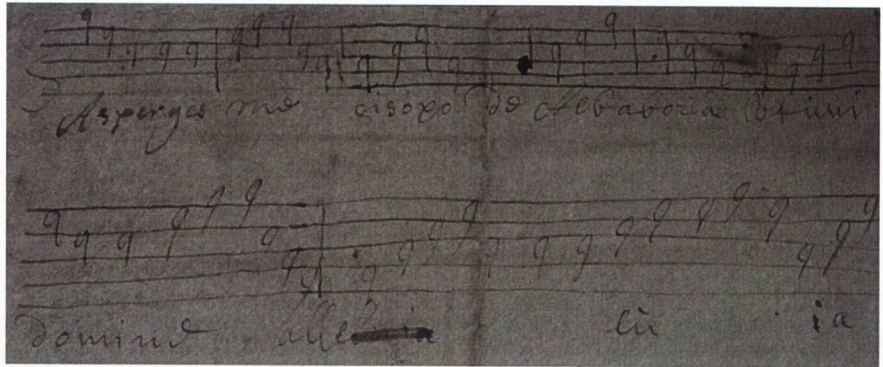
De overeenkomst werd ondertekend door de “Baron de Willebroeck” (op dat moment Jan Helman), pastoor Bartholomeus Goris, meier Peeter Jan Van Hanswijck, de schepenen Herman De Boek, Jan De Zeelander, Jan Janssens, Gillis Verdickt, Mertinus Van Leuven en Jacques Van Lint, en de ‘bedesetteren’ (ontvangers) Merten Bogaerts, Jan Paridaen, Adriaen Meeus en Nicolaes De Hollander:

Ook de nieuwe koster-schoolmeester tekent de overeenkomst:

³ Toch blijkt deze praktijk wel meer voor te komen. Ook de opvolging van koster Corneel Vekemans in Hombeek gebeurt in 1692 op diezelfde manier. Eddy Put (*De cleijne scholen*, Universitaire Pers Leuven, 1990, p. 127) noemt het systeem ‘surviviencie’: de vader kon zich al dan niet tegen betaling verzekeren van de opvolging door zijn zoon.

⁴ Judocus Sansterre (ook Santeer en Santere) was voor zijn aanstelling in Willebroek schoolmeester-koster in Ekeren (1678-1684)

Stukje partituur op de achterzijde van het contract met koster Judocus Sansterre uit 1684

Op de achterzijde van het folio staat een stukje van een partituur. Wie het heeft geschreven, is niet zeker, maar het is natuurlijk verleidelijk om te veronderstellen dat de nieuwe koster hier even zijn capaciteiten heeft gedemonstreerd of een muzikale ‘acte de présence’ heeft gegeven.

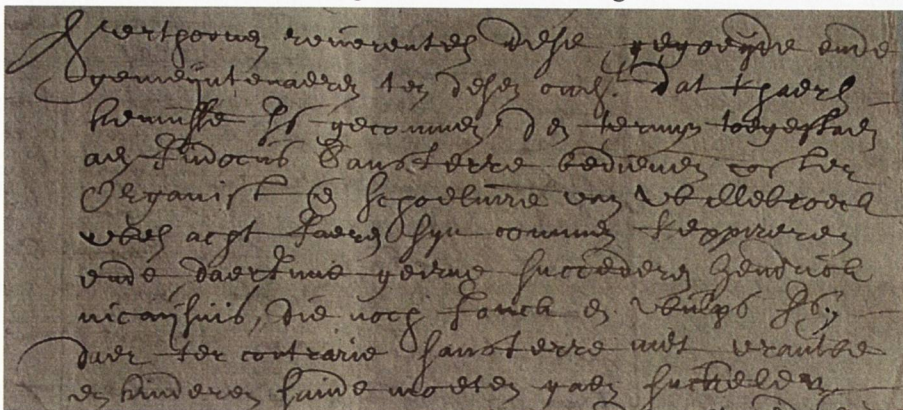
Het gaat om een fragment uit Psalm 51, die in de Gregoriaanse liturgie werd gezongen tijdens de besprenkeling met wijwater: “Asperges me hisopo, dealbabor etc” (‘Besprenkel mij met hysop, maak mij witter etc’).

De kosterstrijd

Acht jaren gaan voorbij en kijk, dan verschijnt wel degelijk een nieuwe Nicasius ten tonele. Op 2 augustus 1692 (iets later dan het voorziene Sint Jansmis – 24 juni – dus) stelt de Willebroekse griffier Anton Vander Veken een akte op waarin de “*onderschrevenen, musiciens ende costers van Ste. Rombouts ende onse-lieve vrouwe kercke tot Mechelen*”⁵ attesteren ende certificeren’ dat zij ‘ten versoecke van m’ser Jan Helman, Baron van Willebroek’ en de schepenen aldaar “*hebben geexamineert, geprobeert ende gehoert den persoon van Hendrick Nicasius Janssone, ende bevonden dat denselven is capabel tot het bedienen vande costerije der voors. baenderije, soo in den choorsanck, als spelen op de orgel, mitsgaders in het musieck te singhen, behoudelijck dat denselven sich alsnog voor een toecommende jaer sal moeten excerceren om sich selven meerder in het musieck te perfectioneren*”.

Hendrick Nicasius heeft zijn acht jaren goed gebruikt en lijkt dus klaar om zijn vader zaliger op te volgen.

Maar helaas zit in Willebroek niemand echt op hem te wachten. Integendeel. Een eerste schot voor de boeg

Fragment uit ‘petitie’ van Willebroekse ‘gemeyntenaeren’ ten voordele van Judocus Sansterre

⁵ Ze worden verder in de akte ook met naam genoemd: MJ Vanderhaeghen, coster en musicien van Sint-Rombouts, en Jacobus Buys, koster en musicien ‘beate Marie’.

wordt gegeven door de “*gegoeyden ende gemeyntenaeren*” van Willebroek. In een (niet gedateerde) brief aan de baron, pastoor, meier, burgemeester en schepenen van de parochie schrijven zij dat ze vernomen hebben dat “*den termijn toegestaen aan Judocus Sansterre, bedienende coster, organist en schoolmeester van Willebroek (...) is commen t’expireren ende (dat) daerinne (is) succederende Hendrick Nicasius, die noch jonck en wulps⁶ is, daer ter contrarie Sansterre met vrouwe en kinderen soude moeten gaen suckelen*”.

Bovendien, zo zeggen ze, “*heeft hij (Sansterre) geduerig sijne bedienelijckheit van acht jaeren altijt behoorelijck ende wel gequeten ende aen ons supplianten soo bij daghen als bij naghten behulpsaem geweest tot het administreren van hunne kercke regten*”. En daarom “*souden de supplianten wel desireren dat deselve Sansterre in de voornoemde bedienelijckheit wierde gecontinueert opde last nochtans dat hij ’t sijner assistentie ofte onderstand op sijnen cost sal tot hem nemen eenen bequaeme persoon om in syn absentie in occurerende tijden soo van vuytvaerden, jaergetyden, berechtinghen etc de voorschreven schoele te frequenteren*”.

De ‘petitie’ is gesigneerd door niet minder dan zestig ‘gemeyntenaeren’ (mannen en vrouwen), hoewel een ruime meerderheid van hen zijn of haar ‘handtekening’ beperkt tot een ‘merck’ (kruisje); wat dan weer veel zegt over de kwaliteit van het onderwijs van Sansterre en zijn voorgangers.

De school van Sansterre is blijkbaar echt wel een pijnpunt. Dat blijkt ook uit een niet gedateerde akte van de Willebroekse meier, schepenen en bedeseters waarin ze verklaren dat Judocus Sansterre, “*substituut coster deser baenderij, sedert de drij jaere herwaerts seer negligent is geweest in het houden van de schole soo daenig (...) dat 80 gemeyntenaeren genoodzaakt sijn geweest hunne kinderen te laten gaan op de omlighende dorpen als naer Ruysbroeck, Thisselt, Blaesvelt ende andere plaetsen*.” Bovendien klagen de Willebroekenaren volgens dezelfde akte dat “*somwijls men heeft bevonden dat hunne kinderen die twee, drij en vier maenden in sijne schoole hebben gefrequenteert, niets en hebben geleert*”.

Een gevolg van de combinatie van het schoolmeesterschap met het kosterschap was inderdaad dat de schoolmeester geregeld afwezig was (voor missen, berechtingen, enz). Daarom werd in contracten vaak geëist dat hij in die gevallen in vervanging zou voorzien. In de overeenkomst met Judocus Sansterre was dat niet specifiek het geval (zie hoger), en hij bleef wat dat betreft blijkbaar vaak in gebreke.

Hoe dan ook: de Willebroekse bevolking (of een deel daarvan) geeft toch duidelijk de voorkeur aan de inmiddels vertrouwde Sansterre, liever dan te worden opgescheept met de jonge en onervaren Hendrik Nicasius als nieuwe koster-schoolmeester.

En ook de bestuurders van de parochie zitten verveeld met de overeenkomst van 1684 en proberen er onderuit te komen. Pastoor Joannes Quintanis kan wellicht goed opschieten met zijn koster Sansterre en voelt zich niet gebonden door het contract dat zijn voorganger Bartholomeus Goris (die hij in 1691 is opgevolgd) acht jaar geleden heeft gesloten met de familie Nicasius. Die familie woont trouwens niet meer in Willebroek, maar in Boom. Misschien worden ook de baron en het gemeentebestuur liever niet meer herinnerd aan beslissingen die werden genomen onder het geestelijke bestuur van Bartholomeus Goris, met wie ze op een bepaald moment zwaar in aanvaring zijn gekomen.⁷ Pastoor Quintanis en de baron besluiten daarom Sansterre gewoon in dienst te houden. Maar dat ze daarover wel problemen verwachten, blijkt uit een akte die ze op 1 augustus 1692 (dezelfde dag als de akte van bekwaamheid van Hendrik Nicasius) laten opstellen door notaris Joannes Overtvelt in Sint Niklaas. In dat document stellen Petrus Adrianus Sansterre (de vader van Judocus?) en ene

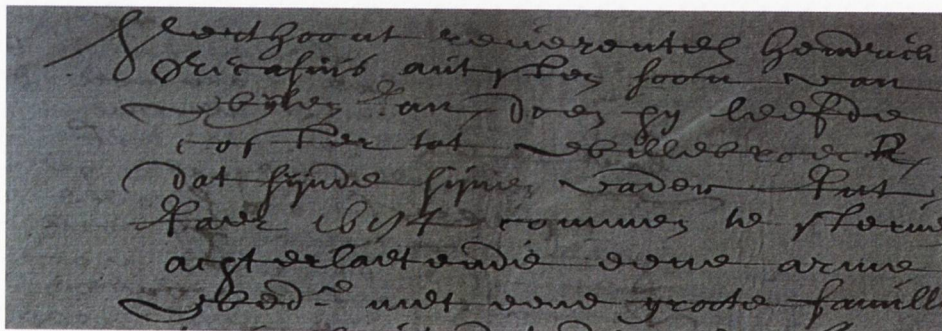
---

⁶ Wulps: hier in de betekenis van ‘jong, onbezorgd en onervaren’

⁷ Het kwam zelfs tot een proces. In zijn verweer (*‘Sextuplique voor Heer Bartholomeus Goris, Pastoor der parochie van Willebroek, rescribent, tegens de regeerders ende gemeyne ingesetenen der voorschreven plaetse, supplianten’*) verweet Pastoor Goris zijn parochianen immoreel gedrag en “*grouwelijcke boosheden*”, zoals daar zijn: “*publique swimmers inde vaert, vloeckers en sweirders, dronckaerds in brandewijnhuysen versmoort inden annys*” toen al). Waarschijnlijk om van zijn gezaag af te zijn, hadden de parochianen zich voor de sacramenten bovendien tot andere geestelijken (Mechelse Minderbroeders) gewend, wat op pastoor Goris werkte als een rode lap op een stier. Wellicht was dit conflict de reden van zijn vertrek uit Willebroek naar Boortmeerbeek in 1691.

Petrus Van Damme (notaris) zich borg voor de betrokken bestuurders. Ze verklaren “dat ingevalle de Ed. Heere Baron van Willebroeck ofte den heere pastoor ofte wethouders aldaer eenighe aanspraecke ofte intrest quaemen te lijden, die soude connen causeeren door de aenstaende vacante costerije van tselve Willebroeck, ter oorsaeke van eenyge pretensies (schuldvorderingen) die Hendrik Nicasius tot de selve soude willen pretenderen, soo ist dat de bovengeschreven comparanten de voorschreven heere baron, pastoor en wethouders (...) altyts sullen ontlasten, garanderen ende indemneren (vrijwaren) costeloos ende schaedeloos te laeten voor soo verre de selve aenspraeke soude geschieden over het mainteneren ofte stellen van Judocus Sansterre inde voors. costerije”.

En dat is dan de situatie in het najaar van 1692. Judocus Sansterre is nog altijd koster, maar Hendrik Nicasius zwaait met de overeenkomst van 1684 en met zijn akte van bekwaamheid. De verongelijkte jongeman stapt naar de Raad van Brabant. In een brief naar dat rechtscollege in oktober 1692 legt hij zijn zaak voor. Hij zegt dat zijn vader Jan, “daer hij leefde coster tot Willebroeck (...) int jaer 1684 (is) connen te sterven achterlatende eene arme weduwe met eene groote familie”. En hij gaat verder; “tis gebeurt dat den heer Baron en den heere pastoor en de regeerders aldaer dese costerije toegeseget hebben aen een vande outste sone des voorsc. Jans”. Hij somt de voorwaarden op waaronder dat gebeurde (zie hoger) en zegt dat hij “heeft sijn vuytterste gedaen om alle tgene voorschreven is te leere, waertoe hij noch coste noch moeyte en heeft gespaert met sulc ene effecte dat hij bij den heere Van Laer, canunick der metropolitane kercke en lantdecken van het district van Mechelen, bequaem gevonden is geweest om schole te houden (...) waerna bovengesc. hem alnoch gepresenteerd hebbende aen heer sanghmeester & aen den heere organist der chatederale tot Antwerpen. Hij is oock bij desen capabel geoordeelt”⁸

Fragment uit de brief van Hendrik Nicasius van 14.10.1692 aan de Raed van Brabant

Hij concludeert dat hij dus aan alle voorwaarden voldoet om “aengenomen te worden totte possessie der voors. costerije”, maar dat de substituut koster “hem tot nu toe sonder wettighe redenen vuytgehouden heeft”.

Helaas voor Nicasius wordt zijn klacht niet ontvankelijk verklaard. Dat blijkt uit een brief van de Raad van Brabant van 17 december 1692, ondertekend door Fl. Hoppenbrouwer, die de feiten nog eens opsomt en besluit dat het attest van bekwaamheid niet rechtsgeldig is en dat hij geen bewijs van “goed comportedement” heeft gegeven, en daardoor niet voldoet aan de voorwaarden opgesomd in de overeenkomst van 1684.

De rollen omgekeerd

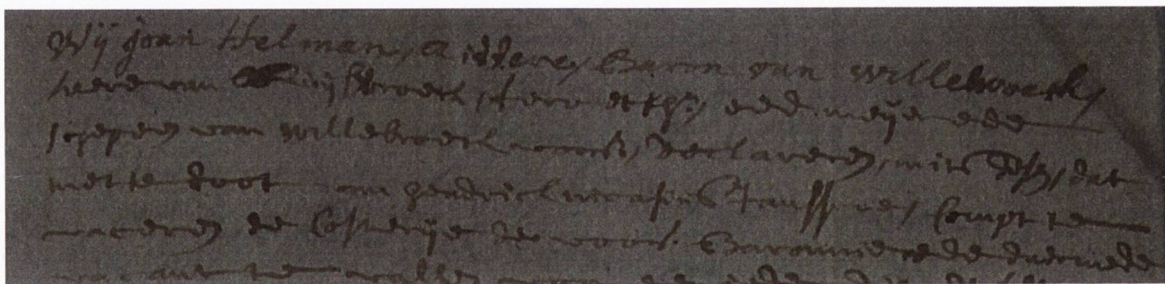
Maar Nicasius laat het daar niet bij en begint een nieuwe procedure. Over het verloop daarvan is weinig bekend, behalve dat het proces het grootste deel van 1693 aansleept. Ondertussen blijft Sansterre in dienst als koster en schoolmeester, maar op een bepaald moment lijkt het gemeentebestuur van Willebroeck dan toch van plan te zijn om Hendrik Nicasius aan te stellen. Dat blijkt uit een niet gedateerd document met de “conditieën tot ontvanckelijckheit van Hendrick Nicasius tot coster deser prochie”. Volgens die akte moet hij onder meer

⁸ De referentiepersonen die hij hier noemt, verschillen dus van die in de akte van griffier Anton Vander Veken.

een 'rente' van 300 gulden betalen aan de kerk.⁹ Hij moet daarnaast het geld terugbetalen dat zijn moeder de voorbije jaren heeft gekregen van Judocus Santeer (in jaarlijkse schijven van 200 gulden). Als blijkt dat hij niet voldoet als schoolmeester, moet hij op eigen kosten een vervanger aanstellen "*die de kinderen wel ende deughdelijck sal leeren ende opbrenghen inde vreesse Godts*". Hij moet van goed 'comportement' zijn, zal halfjaarlijks gecontroleerd worden en moet zelf de kosten dragen van het proces "*dat geresen is raeckende de costerije*". Het gemeentebestuur houdt nog een slag onder de arm want er wordt ook expliciet gezegd dat Judocus Sansterre niet 'geëxcludeerd' wordt van het 'prettenderen' van het kosterschap.

Sansterre geeft het zelf ook niet op, blijktens een akte van het bestuur van Tisselt, dat op vraag van Sansterre ook zijn mening geeft over de kwestie. Op 20 april 1693 verklaren meier, schepenen en bedesetters van de heerlijkheid Thisselt dat "*meester Judocus Sans terre ons alhier heerelijck heeft ghedient in het bedienen van de costerije soo in sanck musicael als simpel, ende oock in het spelen op den orgel en 't houden sijnder scholen, soodaenig dat wij hem sijn gunnende de meyntenue voor soo veel wij daer inne te gunnen hebben*". Het attest is ondertekend door E. Van Camp, G. Meenen, Joos Verhoeven, Guilliam Troch, A. Van Houwenisse, Jan Schellekens, Gillis Cortebeke (merk) en Gillis Van Soom (merk). Wat hen betreft mag Judocus Sansterre dus blijven.

En dat die van Willebroek er toch ook niet gerust in zijn, blijkt uit een akte van 20 oktober 1693 waarin de schepenen verklaren de "*d'heere Baron deser Baronnie altijt te sullen indempneren, costeloos en schadeloos te houden tegen alle pretenties van Judocus Sansterre en oock dat zij de genoemde Sansterre in dienst zullen houden mocht Hendrik Nicasius zijn proces verliezen*".

Fragment aankondiging overlijden Nicasius, ontslag Sansterre en vacature 'costerije'

Coup de théâtre op 21 oktober 1693, wanneer "*Joan Helman, riddere, Baron van Willebroek, heere van Ruysbroeck, etc. ende meyer ende schepenen van Willebroek*" in een akte, geschreven door griffier Antoon Vander Veken, laconiek verklaren dat "*met de doot van Hendrick Nicasius Janssone komt te vaceren de costerije der voorsc. Baronnie ende daarmede vacant te vallen voor een ider die de selve soude willen pretenderen te bedienen*". Waaraan Hendrik Nicasius gestorven is, weten we niet, maar hij kan niet veel ouder dan twintig jaar zijn geweest. De bestuurders van Willebroek besluiten nu maar meteen met een propere lei te beginnen want ze "*ordonneren diesvolgens aen Judocus Sansterre als substituut der selver costerije het huys dependende vande selve te ruymen binnen de tijt van acht daegen*". Hij moet ook de sleutel van de kerk en zijn huis inleveren, en de inventaris van de kerkgewaden en al wat onder zijn verantwoordelijkheid viel. Bovendien moet hij "*een pertinente staet overleveren*" van alle sterfgevallen sinds de vorige lijst.

Judocus Sansterre is in alle staten en stapt op zijn beurt naar de Raad van Brabant. In een lang epistel doet hij op 27 oktober 1693 het hele verhaal nogmaals uit de doeken, vanuit zijn eigen standpunt. Hoe de collatie (toekenning) van het kosterschap in Willebroek van rechtswege is geregeld (één stem voor de baron, één stem voor de pastoor en één stem voor de wethouders); hoe het officie van koster in Willebroek na de dood van Jan Nicasius aan een van diens minderjarige zonen beloofd was; hoe hijzelf ondertussen als substituut fungeerde;

⁹ Het is niet duidelijk of het hier om een 'borg' gaat die ooit zal worden terugbetaald of om een soort 'inkoopsum' om het kosterschap te verwerven, mogelijk een overblijfsel van het in de voorgaande eeuwen wijdverspreide en door de reformatie vermaledijde systeem van de simonie: de verkoop van kerkelijke ambten.

dat geen van die zonen aan de gestelde voorwaarden voldeed (*sic*); dat zijn contract daarom door pastoor en baron was verlengd; dat Hendrik Nicasius zich daartegen verzette en dat de 'litispendentie' (rechtsgang) dienaangaande nog 'ongedecideerd' was, maar dat de pastoor en de baron het kosterschap eigenlijk aan hem (Sansterre) hadden beloofd; dat hij ondertussen de functie is blijven uitoefenen en daarbij nog een aantal extra eisen heeft ingewilligd; dat hij alle kosten van de procedure heeft betaald en zich bovendien borg heeft gesteld 'ter ontlasting van de collateurs'. En nu is Nicasius plots overleden en heeft hij (Sansterre) zijn opzegging gekregen. Hij vindt dat onbehoorlijk en gelooft niet dat de baron en de pastoor achter die ontslagbrief staan (eigenlijk beschuldigt hij hier impliciet de schepenen, als derde partij in de collatie). En daarom is hij *"biddende gelieve ghedient te wesen te verclaeren dat de resolutie hier voren gemelt quaet en onbahren is genomen, condemnerende (de) partijen die selve costeloos ende schadeloos te laeten vaeren, doet ende te niette te doene"*.

Maar het mag niet baten. Sansterre moet vertrekken. Na Ekeren (1678-1684) en Willebroek (1684-1693) vinden we de man, die zijn naam alle eer aan doet, later nog terug als schoolmeester-koster in Puurs (1695), Bornem (1695-1698) en Merksem (vanaf 1699).¹⁰

En in Willebroek hebben ze bijna tien jaar na het overlijden van Jan Nicasius dus nog altijd geen vaste koster-schoolmeester. Maar op de nieuwe vacature komt wel heel wat volk af...

(Wordt vervolgd)

Paul De Borger

Waar is de tijd? Met paard en kar drank aan huis geleverd.

¹⁰ Put Eddy, o.c., p. 128

Wat men in notariaten zoal kan vinden

Vooraanstaande personen op de vuist.

Jan Verbeeck, inwoner van de baronnie van Willebroek, ongeveer zes en dertig jaar oud, komt uit vrije wil op 13 juni 1703 voor notaris Van der Veken¹¹ een verklaring afleggen op verzoek van de pastoor van Blaasveld, Simon Nicolaus Van Roij¹².

Volgens zijn verklaring was hij “op den negensten deser lestleden loopende maendt” samen met de heer Bordinckx, gewezen kapelaan van de baronnie, “op den steenwegh bij de stadt Mechelen”. Bordinckx vroeg hem nieuwsgierig of hij geen nieuws wist waarop hij ontkennend antwoordde. De kapelaan echter had wel iets te vertellen, namelijk “datter vier over ende met malckanderen gevochten hadden op den mechelsen wech”.

De vier vechtersbazen waren niet minder dan de hogergenoemde pastoor van Blaasveld, de meier van Blaasveld, de meulder van Heffen en een zekere Peter Verschueren, schepen van Blaasveld, die in de wandeling “Cappiteijn” werd genoemd. Toch personen met een zekere voorbeeldfunctie, alhoewel...

De meulder van Heffen¹³ “was gesmeten geweest int water”. Welk water? Was er dispuut ontstaan tussen hem en die van Blaasveld? Wie had hem in het water gesmeten: de pastoor, de meier, de schepen of alle drie samen? Tijdens die knokpartij was “Cappiteijn” Verschueren “gequest in sijn hoofd”. Waarschijnlijk heeft de meulder zich terdege verweerd.

Details aangaande die vragen en veronderstellingen zijn door Jan Verbeeck niet gegeven. Nauwkeurige informatie over het tijdstip waarop kapelaan Bordinckx hem dit actueel nieuws mededeelde wist hij wel te geven: “ten voorschreven negensten deser voor de noen ontrent thien ueren”. Kwestie van zo volledig mogelijk te zijn! Getuigen waren de meier van Willebroek Peter Jan van Hanswijck en Cornelis Segers.

Molenaar heeft geld nodig.

Op 12 oktober 1709¹⁴ neemt Dominicus van Breedam “molder tot Blaesvelt” een rente op van twee honderd gulden “courant gelt tot seven stuijvers den schellinck” van Jan Stevens en zijn vrouw Catlijn Saeffvoets. Hij betaalt daarvoor “jntereste ten penninck xvj”. Hij moet op de juiste vervalddag betalen, uiterlijk 6 weken daarna met 10 gulden “jn gelde ten verschijndaege cours hebbende”. Ook moet hij alle lasten dragen tot de volledige kwijting. Zijn persoon en goederen verbindt hij zoals gebruikelijk als waarborg, speciaal “sekere sijne achtste paerten van eene wintmolen, met het lant daer aene gelegen onder Blaesvelt, groot onbegrepen der maete seven daghwanden aen de heijde aldaer”.

¹¹ RAA Not. Van der Veken, nr. 4182, 13/06/1703.

¹² Fr. Moermans, *Blaasveld mijn dorp*, 1978, p.118: Simon Nicolaas Van Roy uit Rotselaar, pastor van 1702 tot 1724

¹³ Op dat ogenblik was Quirinus Jacobs molenaar te Heffen. Hij was gedoopt te Heffen op 23/01/1674 als zoon van Guilielmus xx Margaretha Verdonck. Hij huwde te Heffen op 26/09/1695 met Catharina Steemans.

¹⁴ SAM Not. F.J. Croon, nr. 499, 12/10/1709.

Als borg stelde zich Peeter Verschueren¹⁵, pachter onder Blaasveld. Hij deed dit voor zijn schoonzoon Dominicus.

Was deze Peter Verschueren de “Cappiteijn” schepen uit het verhaal hiervoor? Had die ruzie iets te maken met rivaliteit tussen molenaars van Heffen en Blaasveld? Onopgeloste vragen!

Maar de pastoor kan het ook gebruiken.

Onze pastoor van Blaasveld, Simon Niclaes van Roij verhuurde op 19/08/1719¹⁶ de novalia van Blaasveld aan Guilliam Goetens¹⁷, bejaard jongman, samen met “onderhalff bunder landt oock onder Blaesvelt gelechen ontrent de Pastorije aldaer, den uerder genoch bekend”. Zes jaar was de gewone termijn van zo'n huur, maar kon na drie jaar verbroken worden door elk van de partijen mits een half jaar vooropzeg.

De huur van de novalia ging van start op St. Jan toekomende 1720 en van het onderhalf bunder land op kerstmis 1721. Honderd vijftwintig gulden voor de novalia en zestig gulden voor het land per jaar moesten worden neergeteld op de vervalldag of uiterlijk zes weken erna. Er werd dus ook hier een zekere marge gelaten voor de betaling.

De pastoor reserveerde de houtwas wel voor zichzelf. Hij zal dat wel nodig gehad hebben om zich 's winters aan de open haard te warmen. De helft van de novalia moest Guilliam in huur overlaten aan Henderick vanden Sande.

In geval van heirkraft of hagelslag zou de huurder kwijschelding krijgen in verhouding met de grootte van de geleden schade. Maar dan moest hij binnen 24 dagen behoorlijke aangifte doen.

Op de pacht prijs moest de huurder niet proberen af te pingelen. Alle lasten waren voor hem of ze al gekend waren of niet. En op de plakaten van de koning moest hij evenmin rekenen om vermindering te krijgen. Onze pastoor kon de centjes best zelf goed gebruiken.

L. Bernaerts

¹⁵ PR Blaasveld: Petrus Verschueren was gehuwd met Lucia Maes. Hun jongste dochter Barbara werd er gedoopt op 22/11/1682 en stierf er op 14/01/1752. Ze huwde te Blaasveld op 09/12/1705 met Dominicus van Breedam. Getuigen waren Petrus Verschueren en Joannes van den Sande.

¹⁶ SAM, Not. J.B. Claessens, nr. 426, 19/08/1719.

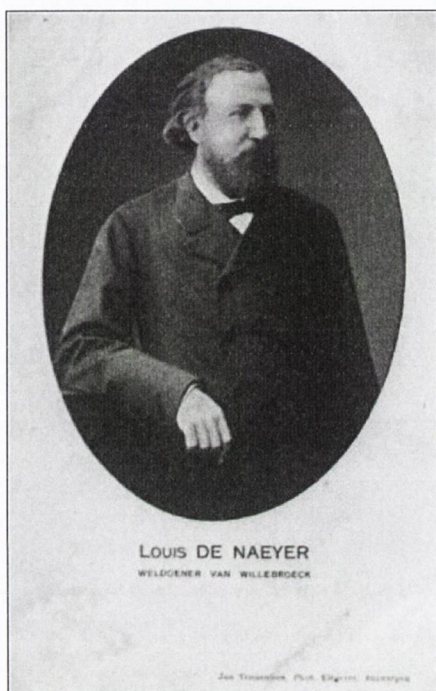
¹⁷ Vermoedelijk is hij gedoopt te Blaasveld op 27/04/1674 als zoon van Petrus x Maria van den Sande.

HERINNERING AAN DE PAPIERFABRIEKEN L. DE NAEYER

1860 - 2010

“150 jaar geleden opgericht”

2 oktober 2010 : Huldeviering met tentoonstelling gorganiseerd door
Vaertlinck vzw, CMI en het gemeentebestuur van Willebroek

In 1851 begon Louis De Naeyer (°1827 - + 1902) te Brussel met het oprichten van een handel in lommen, basismateriaal voor de fabricatie van papier. Hij deed dit vooral om de papierfabrieken van België te voorzien van grondstof.

Zijn kennis betreffende de fabricatie van papier verwierf hij in de fabrieken van Olin. Vrij vlug wist hij de top te bereiken.

Op 3 december 1860 vroeg Louis De Naeyer aan het gemeentebestuur van Willebroek om, overeenkomstig het K.B. van 12 november 1849, in de mogelijkheid gesteld te worden tot het oprichten van een papierfabriek met twee stoommachines en dit op een stuk land dat gelegen was in de “kebbingen” tegen den oostzijdschen vaertdijk, wijk B nummer 474.

De fabriek Louis De Naeyer zou papierdeeg maken met als grondstof “stro” dat vooral via het kanaal uit Nederland werd ingevoerd.

Na instemming van het gemeentebestuur werd de eerste steen gelegd van de fabriek. Wellicht was Louis De Naeyer op de hoogte van de plannen voor de aanleg van de “ijzeren weg” Mechelen-Terneuzen die in 1868 in gebruik werd genomen en die langsheen zijn industrieterrein zou lopen. Het aantal inwoners van Willebroek telde op dit ogenblik 3520 personen, gehuisvest in 1185 woningen. Willebroek was tot hiertoe een landelijke gemeente met weinig industrie, slechts een achttal brouwerijen terwijl Klein Willebroek de thuisbasis was voor veel schippersgezinnen.

Weldra draaide de fabriek op volle toeren. De productie van de papierdeeg bereikte de hoeveelheid van 8 ton per dag. Een werkdag duurde ongeveer 12 tot 14 uur en dit zowel voor de mannen als voor de vrouwen. De lonen lagen niet al te hoog in vergelijking met de andere bedrijven terwijl er een vrij strikt reglement werd toegepast.

Het bedrijf Louis De Naeyer werd ingeschreven op het adres : Oostvaardijk 39 bis.

Vrij vlug gaf hij de opdracht om aan de oostelijke oever van de vaart de bekende "Faubourg Saint Antoine" met zijn 22 woningen op te richten waar vooral werknemers van zijn fabriek met hun gezinnen konden gehuisvest worden. Deze gezinnen kwamen vooral uit het Scheldeland en het Waasland.

Eduard De Naeyer (minder gekende afbeelding)

Op 12 april 1861 huwde Louis De Naeyer met Alida Julienne Jacobus Peeters (Willebroek ° 4 dec. 1843 en + Willebroek 11 juni 1923). Zij was de dochter van notaris Eduard Jacobus Peeters x Maria Catharina Janssens.

Op 3 december 1861 werd hun enig kind geboren, een zoon, Eduard De Naeyer, die op zeer jonge leeftijd, op 30 oktober 1875 kwam te overlijden. Dit verlies heeft diepe wonden nagelaten, vooral bij de echtgenote Alida Peeters.

Rond deze periode produceerden de papierfabrieken De Naeyer dagelijks ongeveer 40 ton papierdeeg .

Ingevolge de oorlog tussen Frankrijk en Duitsland ontstond er een gebrek aan stro. Louis De Naeyer trok zich uit de slag en ging experimenteren met naaldhout waarvan hij papierdeeg wilde vervaardigen. De houtvezels werden bewerkt met soda en gekookt in een oplossing van calcium en bisulfiet (het Mitscherlichprocédé genaamd).

Een van de eerste reeks typische arbeiderswoningen die Louis De Naeyer liet bouwen was de bekende "Faubourg Saint Antoine" of "Sint-Antonius Voorgeborgte"¹⁸ gelegen aan de Oostzijde van het kanaal. In de verte herkent men de fabrieken De Naeyer. Een aantal gekende Willebroekenaren werd in één dezer woningen geboren.

Louis De Naeyer en zijn echtgenote waren ook sociaal bewogen, vandaar dat zij zich inspanden op allerlei terreinen, zoals het onderwijs, de ontspanning, de kinderopvang, de hygiënische toestand van de bevolking (zowel op fysisch, psychisch en als op geestelijk gebied), de veiligheid, de woningbouw en de goede huisvesting van zijn werknemers. Trouwens hij liet opnieuw 25 woningen bouwen in de "Industriestraat".

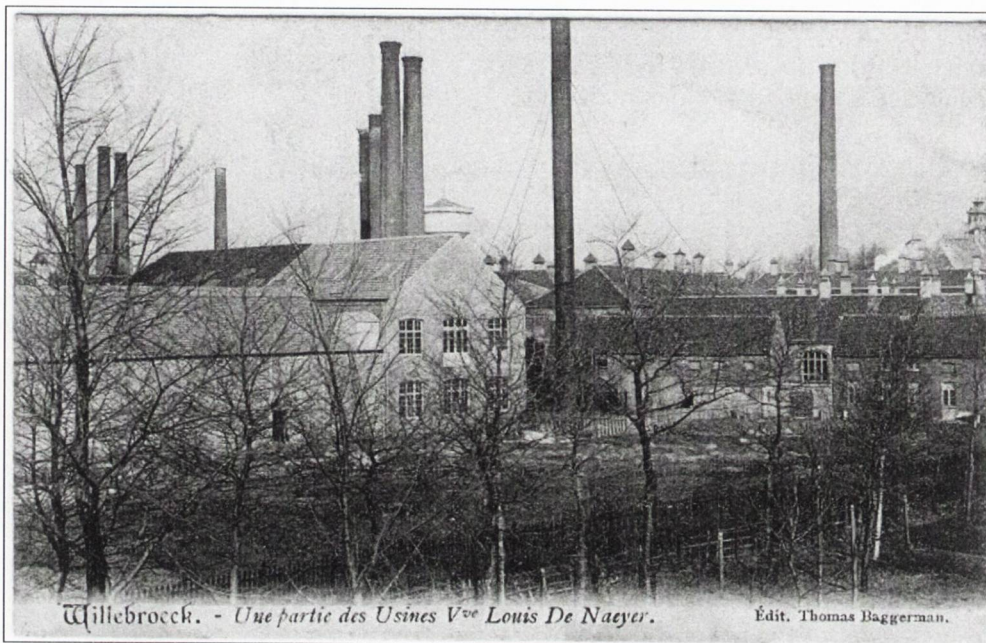
Louis De Naeyer was een groot-industrieel geworden die met zijn firma deelnam aan meerdere tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

Talrijk zijn de eretekens en de medailles die aan zijn bedrijf werden toegekend.

---

¹⁸ Zie Louis De Naeyer als bouwheer – Vaertlinck 3de jaargang nr 3

Het is dan goed te begrijpen dat zoveel hulde gebracht werd bij zijn overlijden want Willebroek had een groot mens verloren die het uitzicht en aanzien van Willebroek totaal heeft veranderd. Onder zijn impuls veranderde Willebroek van “landbouwgemeente tot industriegemeente”.

Woningen in de Nijverheidstraat¹⁹
(Collectie G.V.A.)

De Crèche met spelende kinderen die hier een opvang vonden
(Collectie G.V.A.)

¹⁹ Rue de l'industrie of Industriestraat – Zie Vaertlinck 3de jaargang nr 3

Het kasteel waar talrijke binnen- en buitenlandse gasten werden ontvangen
(Collectie G.V.A)

Het "Hospice L. De Naeyer" waar iedere zieke troost en genezing trachtte te vinden
Postkaart : Uitgeverij J. Emmers Willebroek (Collectie GVA)

Het bedrijf kwam na zijn dood in handen van zijn echtgenote en haar medevennoten
 Postkaart : Uitgeverij drukkerij J. Emmers – Willebroek (Collectie G.V.A)

Plechtige inhuldiging van het standbeeld Louis de Naeyer — Willebroeck, 17 September 1905 — De Cantate
 Phototypie H. Climan-Ruyssers, Anvers

Huldebetoon bij de inhuldiging van het standbeeld L. De Naeyer

Standbeeld aan de Mechelsesteenweg te Willebroeck

Willebroeck
 Onthulling van het Gedenkleeken
Louis De Naeyer
 Zondag 17 September 1905

ALGEMEENE VERSIERING DER STRATEN
 Optocht der Schoolkinderen
 en hulde brengende Maatschappijen.

JUBELZANG
800 Uitvoerders
 Woorden van Rafaël Verhulst. Muziek van Josse Clymans.

Verlichting der Gemeente,
 Electriche Lichtgloed, - Venetiaansch Nachtfest
 en Monstervuurwerk op de Vaart.

Bijzondere late treinen in alle richtingen

DEJ DEVEL
 De Nieuwste
 Ernest MERTENS.

De Har, meester,
 Robert PEETERS.

FB
 LITA, J.E. GOOSSENS, BRUXELLES-ULLE

Affiche ter gelegenheid van de onthulling van het standbeeld²⁰

²⁰ Affiche uit het Gemeentelijk archief Willebroeck

**AANVRAAG EN TOESTEMMING TOT HET OPRICHTEN VAN DE
PAPIERFABRIEK
L. DENAEYER TE WILLEBROECK²¹**

Le Collège des Bourgmestre et Echevins de la Commune de Willebroeck, arrondissement de Malines, province d'Anvers.

Vu la requête adressée le 25 octobre 1860 à Monsieur le Gouverneur de la province par le sieur LOUIS DENAEYER, négociant domicilié à Bruxelles tendant à obtenir l'autorisation de construire une papeterie avec deux machines à vapeur sur un parcelle de terre située à Willebroeck, à l'orient du canal, en aval de l'écluse de grand Willebroeck, section B, N° 474 du cadastre.

Vu les plans et autres pièces produites à l'appui de la dite demande.

Vu l'arrêté Royal 12 9bre 1849 sur la police des établissements dangereux, insalubres et incommodes.

Vu le procès verbal d'information de commodo et incommodo concernant la demande du sieur Denaeyer, dressé le 3 de ce mois, par Monsieur le Bourgmestre de Willebroeck, délégué ad hoc.

Considérant qu'aucune plainte ne s'est élevée contre l'établissement projeté de Monsieur Denaeyer et qu'il ne doit apporter aucun tort ou préjudice à quelconque;

Considérant d'autre part que cet établissement est de nature à procurer de l'ouvrage à une grande quantité de personnes appartenant pour la plupart à la classe indigente et qu'ainsi il est appelé à rendre des services signalés à l'administration du bureau de bienfaisance, à plusieurs habitants de la commune.

Considérant que cette fabrication nouvelle doit donner lieu à des transactions qui ne sauraient qu'être favorables au développement de l'industrie dans la commune de Willebroeck et y être la source d'autres industries qui n'y existent pas est d'avis

Qu'il y a lieu d'accorder l'objet de la demande du sieur Denaeyer.

Fait en séance du Collège des Bourgmestre et Echevins de la Commune de Willebroeck le 3 Décembre 1860.

Les Bourgmestre et Echevins,

Par Ordonnance,

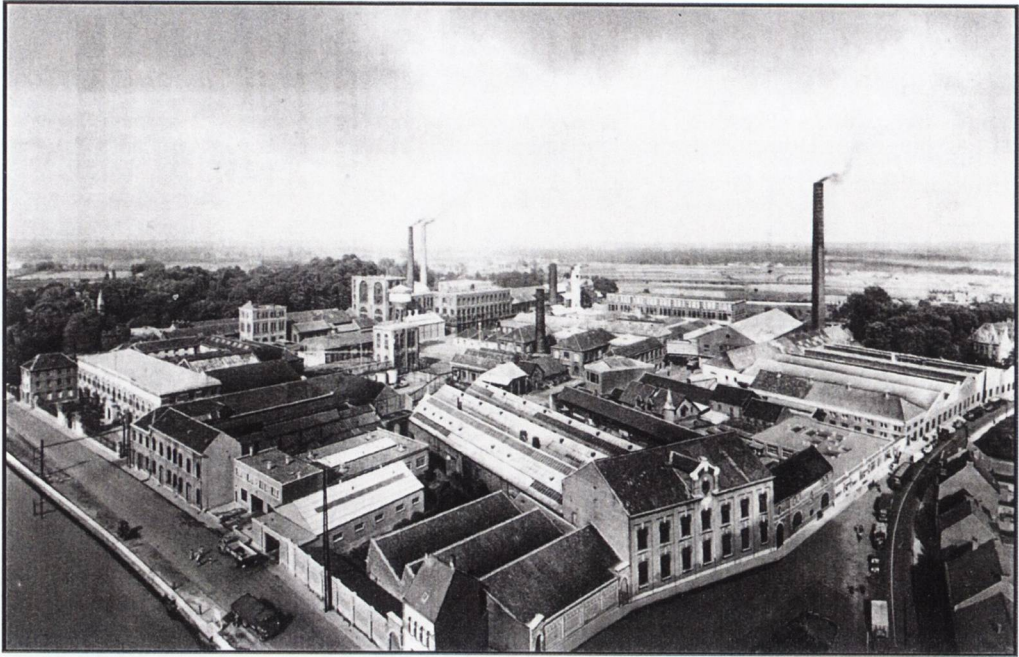
Le Secrétaire,

Cesar Peeters

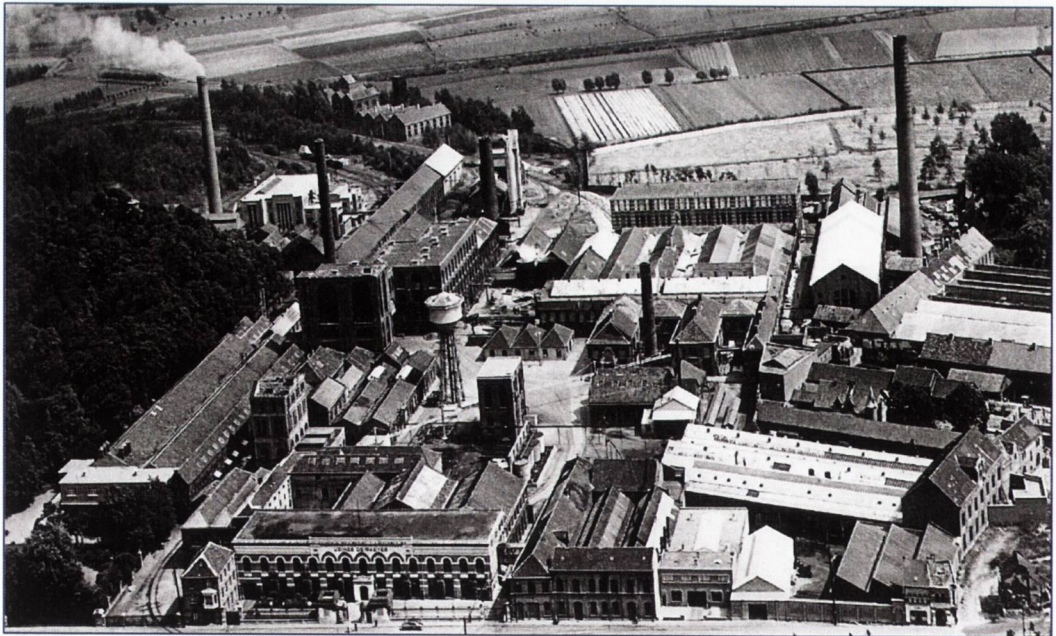
H. Van Berchem

---

²¹ Het origineel document bevindt zich in het Gemeentelijk Archief van Willebroeck

Louis De Naeyer heeft zijn papierfabrieken nooit zo uitgebreid kunnen zien
(Collectie C.M.I)

Luchtfoto van de papierfabrieken L. Denayer te Willebroek
(Collectie C.M.I)

BEKENDMAKING VAN P.V. INZAKE DE COMMODO ET INCOMMODO

Het plaatselyk bestuur van Willebroeck maekt bekend dat er op maendag 3 December 1860, van 2 tot 3 ure namiddag op het gemeentehuis alhier zal worden overgegaen tot het opmaken van een proces verbael de commodo en incommodo omtrent de vraeg van den heer Louis Denaeyer, koopman te Brussel om overeenkomstig het koninglyk besluit van den 12 November 1849 gemagtigt te worden tot het oprichten van een papierfabriek op een stuk land alhier gelegen in de kebbingten tegen den oostzydschen vaertdyk wyk B number 474.

De personen die voor of tegen deze oprigting eenige verklaring te doen hebben worden verzogt zich op gestelden dag en uer ten gemeentehuisse te begeven.

Willebroeck den 31 october 1860.

Bij Bevel
De Sekretaris,
Cesar Peeters

DE Burgemeester
H. Van Berchem

Opmaken van een onderzoek commodo en incommodo

Op den 3 december aenstaende zal er ten gemeentehuisse worden overgegaen tot het opmaken van een onderzoek de commodo en incommodo over het ontwerp van den heer Denaeyer koopman te Brussel nopens het oprichten van een papierfabriek op een stuk land alhier gelegen aen den oostzyschen vaertdyk beneden het sas van groot Willebroeck.

Daer zulkdanige inrichting niet schadelyk voor de openbare gezondheid noch ongevoeglyk voor de omliggende eigenaers is, hopen wy dat de vraeg van den heer Denaeyer geene tegenstanding kan ontmoeten en dat men alzoo eenen nieuwen hulpmiddel voor de werkende klas in de gemeent zal bekomen.

Gedaen te Willebroeck datum als voren

De Sekretaris
Cesar Peeters

De Burgemeester
H. Van Berchem

RESULTAAT VAN HET ONDERZOEK COMMODO ET INCOMMODO

Heden den derden December achttienhonderd zestig ten 2 ure namiddag, wij Henricus Antonius Joannes Van Berchem, ridder van het order van Leopold en van het order van Isabella De Catholike van Spanien, Burgemeester der gemeente Willebroeck, arrondissement Mechelen, provincie Antwerpen ten einde dezer behoorlyk gedelegeerd door het kollege van Burgemeester en Schepenen, hebben ons, ingevolge de bekendmakingen aengeplakt den 31 october 1860, begeven op het gemeentehuis ten einde van over te gaan tot een onderzoek de Commodo et incommodo omtrent de vraeg van den heer Louis Denaeyer koopman te Brussel, overeenkomstig het koninklyk besluit van den 12 november 1849 gemagtigt te worden tot het oprichten van een papierfabriek op een stuk land alhier gelegen in de kebbingten tegen den oostvaertdyk wyk B number 474.

En aengezien er ten dry ure namiddag zich nimand had aengeboden om voor of tegen de gemelde oprigting eenige verklaring te doen, hebben wy het tegenwoordig procesverbael gesloten.

Gedaen te Willebroeck datum als boven.

De Sekretaris,
Onleesbaar

De Burgemeester
H. Van Berchem

Door G. Van Auwenis

**De gemeenten Willebroek en Boom en de
tussengemeentelijke “Schoolkolonie Kinderwelvaren”
te Sint-Katelijne-Waver... een al lang vergeten verhaal**

We zagen in een vorig artikel dat onder impuls van het college van de gemeente Willebroek gezocht werd naar een geschikt domein en gebouw, om de verzwakte kinderen van de scholen op dat grondgebied ergens “*op den buiten*” een herstelkuur te kunnen aanbieden.

Het domein en de mooie hovenierswoning in de jaren 1920-30²²

²² Foto's GAW

Door tussenkomst van een makelaar-landmeter uit Buggenhout kan de gemeente Willebroek zich vanaf 3 maart 1930 eigenaar noemen van het domein Deudon d'Heysbroeck gelegen te Sint-Katelijne-Waver, door de aankoop van het laatstgenoemde domein van de eigenaar dhr. H. Botte voor de som van 500.000 BF. Het uiteindelijk bedrag met alle kosten erin verwerkt komt op 570.000 BF.

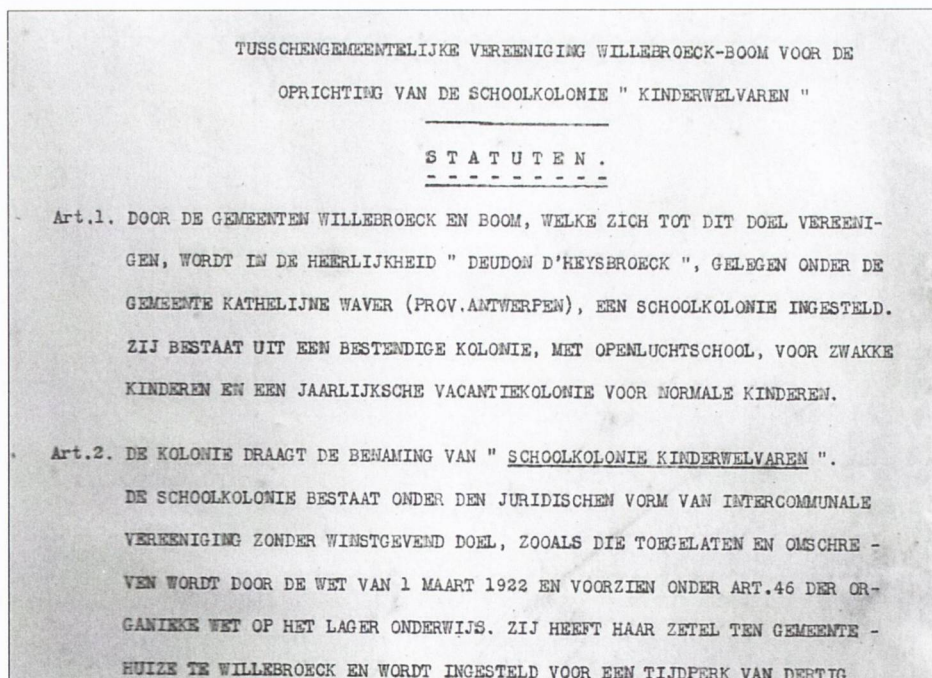
De gemeente Boom was bereid om mee in te stappen, onder de vorm van een tussengemeentelijke vereniging, in het door Willebroek geplande initiatief een schoolkolonie op te richten.

Nadat de gemeente Willebroek eigenaar is geworden beginnen ook de zorgen van een eigenaar die een afgelegen domein bezit, zo vinden we in de archieven een brief dd woensdag 16/7/1930 nr 1250, gericht aan de dhr. bevelhebber van de gendarmeriebrigade te Duffel, waarin het gemeentebestuur een klacht richt i.v.m. diefstallen en wanordelijkheden op hun domein, ook beklagen ze zich.....

....en over het rooven van fruit en onze groenten in de hovingen, en het afslepen van den visch der vijvers. Volgens de inlichtingen van den hovenier zou dit laatste vooral tusschen zaterdag en den zondag, des nachts gebeuren en zou denzelfde reeds meermalen door de kwaaddoeners bedreigd zijn geweest.

Dezelfde dag wordt een schrijven (nr 1249) gericht aan dhr. Van Praet Th., hovenier van het domein, waarin de burgemeester Fromont stelt...*zij u ingelicht dat u de toelating heeft om een goeden waakhond (Groenendael) op onze kosten te kopen en te onderhouden. Zorg ook verder voor de schietgeweren in den tuin te plaatsen (desnoods bij te kopen) zoals beloofd.*

Op donderdag 24 april 1930 keurde de Willebroekse gemeenteraad de statuten voor de oprichting van de schoolkolonie Kinderwelvaren goed. Deze statuten werden in mei dat jaar goedgekeurd door Boom.

Oorspronkelijke statuten van de schoolkolonie²³

Beide besturen wilden niet te lang wachten om met werkzaamheden aan te vangen en reeds op zaterdag 24 mei 1930 bezoeken afgevaardigden van de gemeenten het domein.

²³ GAW niet genummerd

Alvorens het domein bezocht wordt, dienen in allerijl nog enkele basisherstellingen uitgevoerd om over het geheel toch een min of meer behoorlijke indruk na te laten.

Zo treffen we net voor die periode een drukke briefwisseling aan, gericht o.a. aan de ruitenmaker teneinde hem aan te manen de ruiten in het kasteel nog te plaatsen in de loop van de week. Ongeveer in de zelfde stijl zijn de brieven gericht aan de De Smedt Louis, schaliëndekker te Blaasveld om hem aan zijn belofte te herinneren de herstellingen van het dak uit te voeren.

Dit laatste schijnt letterlijk niet van een “leiendakje” te lopen, want op 19 mei 1930 schrijft de burgemeester Gaston Fromont²⁴ een brief aan betrokkene...

U zoudt mij persoonlijk verplichten, wildet u de dakherstellingen aan het kasteel te Heysbroeck deze week afmaken opmerkende dat zaterdag as het bezoek plaats heeft van de gemeentebesturen van Willebroek en Boom ter plaatse.

Hoogachtend gegroet G.Fromont de Burgemeester.

Ook de hovenier ontsnapt niet aan de opdrachtenreeks, weer op de zelfde dag ontvangt hij een epistel (nr 1191) van een achttal punten die hij tegen het geplande bezoek dient in orde te krijgen

Zo lezen we, ...de wegen dienen rein en opgekuischt, de trappen van den ingang met planten versierd (dien dag al zekerst) en andere dingen om op te schikken, de grassingen moeten gekort zijn naar behoren, de herstellingen van den plafoneerder moeten gedaan zijn tegen het bezoek, , de beheerder a.i. stelt ook voor ..ik zal zelf deze week nog eens komen om met de hulp van uw vrouw (zoo mogelijk) de meubelen te schikken, wat stof weg te nemen en de venstergordijnen eens na te kijken enz

Wel ongewild geestig is de eerste en de laatste zin van de fameuze opdrachten brief voor de hovenier

*.....Wil daarom deze week eens flink doorwerken(u moogt daarachter dan ook wel eens rusten) opdat alles in orde zou wezen.
zo ge nog tijd hebt laat mij wat nieuws weten of vertel mij waaraan nog moet gedacht worden.*

Van wat er gedacht of beslist wordt tijdens het bezoek zijn geen nota's of verslagen terug te vinden, indien we achteraf de teneur in diverse beraadslagingen lezen zal de eerste indruk niet al te groots zijn geweest en zal vastgesteld zijn dat het kasteel in de bestaande vorm in zijn geheel niet voldeed aan het gestelde doel.

Dit is een uiteraard een domper op het enthousiasme van de plannenmakers, maar vooraleer ze echt kunnen denken aan de ernstige arbeid, dienen zij zich nog eerst door de administratieve molen te wringen om in orde te geraken met de vigerende wetgeving en te zorgen dat ze aan de nodige geldmiddelen geraken voor het gestelde doel.

En hier beginnen dan ook de eerste wrijvingen tussen de beide besturen i.v.m. met de verdeling der kosten.

Na verschillende officieuze vergaderingen, is het op 15 juni 1931 dan toch zo ver. Op de eerste zitting van de *Intercommunale Vereniging Schoolkolonie-Kinderwelvaren*, wordt de beheerraad geïnstalleerd en kan het echte werk beginnen.

Reeds op 4 juli 1931 keurt de beheerraad de uit te voeren werken opgesteld door de architect Chabot, ten belopen van 215.787 BF goed en dienen de biedingen voor het leveren van goederen en het uitvoeren der veranderingswerken ingestuurd te worden uiterlijk op 25 juli voor 14u.

---

²⁴ GAW niet genummerd

De Beheerraad,
 Gesien art. 4 der Statuten,
 Gesien de ontwerpen met betrekking
 opgemerkt door Bouwmeester J. Chabot
 welke de uit te voeren ^{werken} ter plaatse heeft
 aangewezen en toegelicht.

Besluit:

1) De ontwerpen der uithoerwerk
 zooals beschreven en berekend door Bouw-
 meester J. Chabot, worden goedgekeurd.

Het totaal der roming bedraagt:

Heranderingswerken	12.000,00 fr.
Steenen vloeren	13.172,00
Stoombekleedingen	15.195,00
Stortboorden	26.000,00
Tempericuring	17.000,00
Centrale verwarming	25.000,00
Plaatsing van radiatoren	5.000,00
Warmwatervoorziening	12.000,00
Bemalen belang	26.420,00
Gerontheidsrichtingen	20.000,00
Schrijfwerk	19.000,00
Prenten	25.000,00

Totaal: 215.787,00 fr.

In deze prijsberekening zijn niet begrepen:

1° de plaatsing der radiatoren in alle vertrekken
 2° de nieuwe bekledingen op het 1°, 2° verdiep

Dit vrij hoog voorziene bedrag, dat in de loop der uitvoering van de werken zal aangepast worden aan de voorziene stijgingen, belooft praktisch meer dan de helft van de totale aankoopssom van het domein.

Een som die dan al beliep tot ongeveer 785.800 BF een meer dan behoorlijke som in die tijd.

We mogen niet vergeten dat we op dat ogenblik aan het begin staan van de mondiale financiële crisis van de jaren dertig! Men liet er blijkbaar geen gras over groeien, maar ook dan bestond er een collega van Murphy. De praktische problemen begonnen zich op te stapelen en de financiële ruimte bleek niet zo ruim als gedacht mede, door de bovenvermelde crisis. Met de klassieke vertraging als gevolg.

Het is dan ook verwonderlijk dat we voor de volgende dienstjaren van 1932 tot 1935 een degelijke en gedetailleerde begroting voor de werking zonder dat er eigenlijk een echte werking is, maar hoop doet leven.

Afgaande op het nog bestaande verslagboek, komt de beheerraad regelmatig samen, maar de uit te voeren werken vorderen omgekeerd evenredig. Door allerlei obstakels, zowel administratieve problemen met de toezichthoudende overheid, als met de problemen van de verbouwing laten gans het geheel der uit te voeren plannen aanslepen.

Het is dan ook reeds 1935 wanneer eindelijk het eerste contingent kinderen naar het domein kan gestuurd worden. Het kasteel is dan volledig ingericht om de zwakke schoolkinderen te herbergen in de beste voorwaarden.

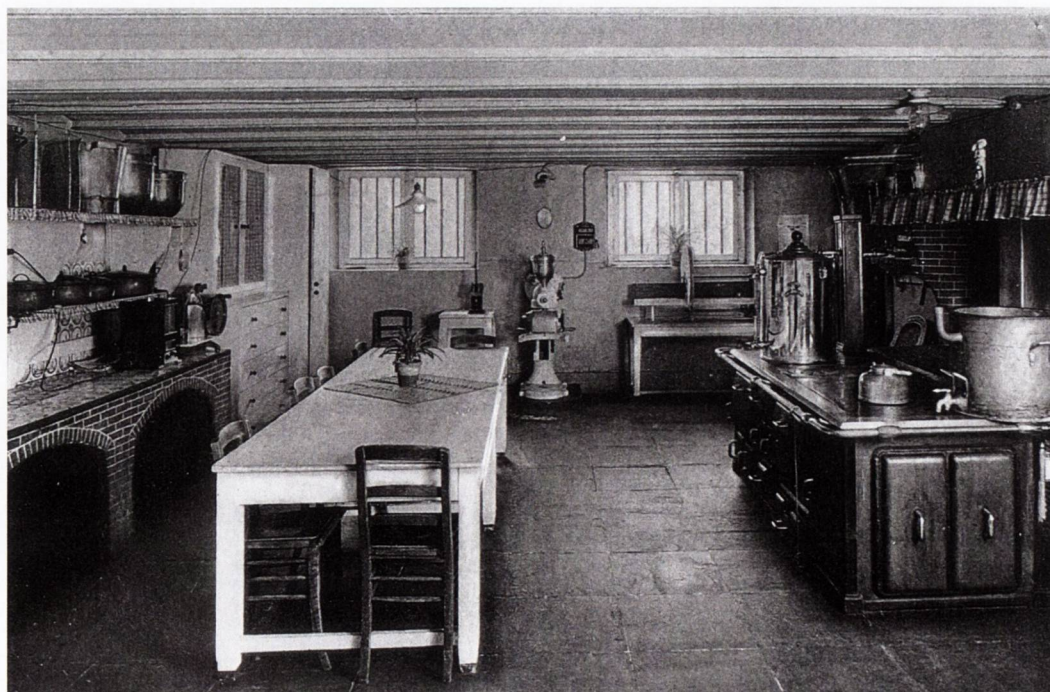
Op deze en volgende foto's, genomen door de Willebroekse fotograaf Verzezen Léon in opdracht van het bestuurdcollege²⁵, ziet men een bepaalde fierheid die zich uitdrukt in de titelatuur die van in het begin is aangebracht op de voorgevel van het kasteel

²⁵ GAW

Zicht van de eetzaal van het kasteel met de weegschaal héél prominent aanwezig !

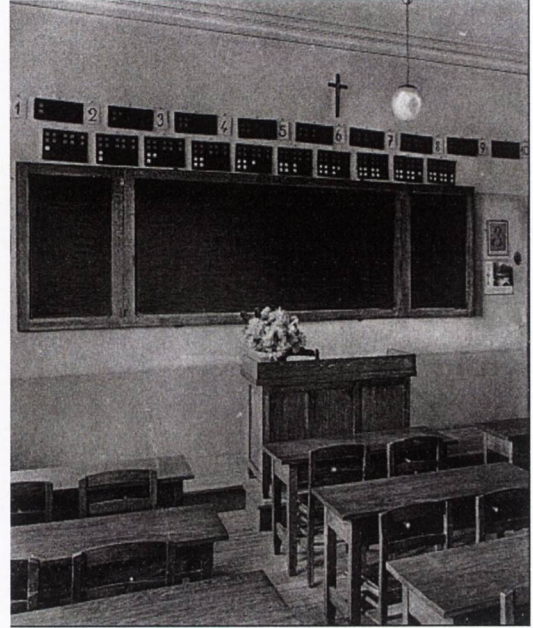
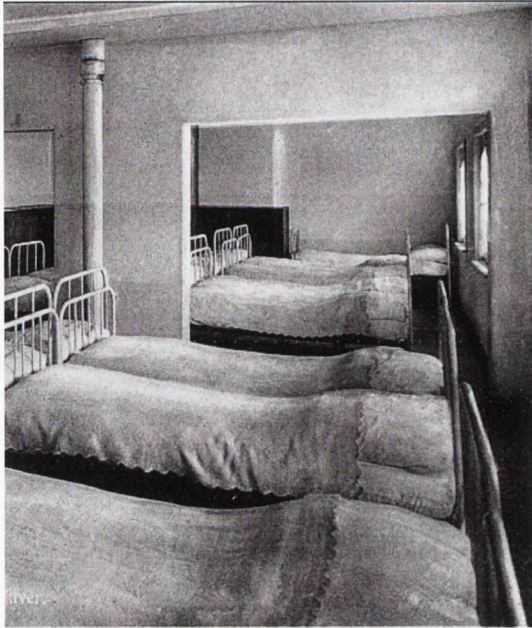
Algemeen zicht op de keuken in 1935

De mooie eetzaal en het wel stemmig bureel van de bestuurder-beheerder van de kolonie

Zicht op een deel van één van de slaapzalen en een zicht op een klaslokaal²⁶

Midden 1935 komt de eerste groep kinderen aan in de schoolkolonie, vrij vlug gevolgd door een tweede groep meisjes waarvan 38 tussen de 6-8 jaar en 13 van 12-14 jaar, verdeeld over Willebroek (26) en Boom (25 kinderen). Voor de onderwijzers was het wel een zware opgave om bijna een individuele begeleiding te geven volgens de leeftijd van de kinderen. De verdeling van bovenstaande groep per klas zal dit wel enigszins verduidelijken.

1st klas Mej. Saerens : 1ste jaar **23**, 3de jaar 26 lln. in haar klas

2de klas dhr. J. Van Beveren 2de jaar **11**, 5de jaar **3**, 6de jaar **1**, 7de jaar **6**, 8ste **4**, 25 lln. in zijn klas

Vanaf 1936 komt de werking op volle kruissnelheid en is het reeds zolang beoogde doel zo goed als bereikt, nl. voor zwakke en achtergestelde kinderen gedurende 8 tot 10 weken een gezonde voeding in een gezonde omgeving aanbieden zonder dat ze leerachterstand oplopen.

Wat de initiatiefnemers toen niet wisten was dat, naast de economische crisis, de Tweede Wereldoorlog op komst was.

Maar daarover meer in onze laatste beschouwing over de schoolkolonie gedurende de tweede wereldoorlog en het definitief einde van de schoolkolonie Kinderwelvaren en van het domein Deudon d'Heysbroeck.

Eric Van Winghe

Foto's en doc. : GAW en pers.verzam.

²⁶ Pers. verzam.

Foto's uit de oude doos

Burgemeester Gaston Fromont (met hoed) tijdens de Willebroekse handelsbeurs op 4 april 1952, tweede van rechts Isidoor Amelinckx (den dorre van de Jakke) uiterst rechts Henri Fromont, gemeentesecretaris.

Sluiscomplex te Willebroek voor 11/1913 (afbraak) uiterst rechts het torentje van het café het "GuldenVlies", aan de overzijde verschillende cafés met het oude Casino (wit gebouw) in volle glorie

Inhoudstafel : januari – februari – maart 2011

Voorwoord	blz.	1
Veel voorkomende familienaam Huyghe door Etienne Huyghe.....		2
Tisselt – Houdt u kalm door L. Vervloet.....		4
Willebroekse schoolmeester-kosters (deel 2) door Paul De Borger.....		8
Wat men in notariaten zoal kan vinden door Leon Bernaerts.....		15
Herinnering aan de papierfabrieken De Naeyer door G. Van Auwenis.....		17
De gemeenten Willebroek en Boom – schoolkolonie door E. Van Winghe.....		28
Foto's uit de oude doos door Eric Van Winghe		36

Werkten mee aan dit nummer :

Leon Bernaerts – Paul De Borger - Etienne Huyghe - Gust Van Auwenis - Eric Van Winghe en E.H. L. Vervloet.

Samenstelling en lay-out : Gust Van Auwenis en Eric Van Winghe.

Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten kan slechts gebeuren na schriftelijke toelating van de auteur en mits vermelding van het tijdschrift, jaargang en nummer.

Elk auteur is individueel verantwoordelijk voor de inhoud van zijn of haar artikel.

Geplande activiteiten:

Zaterdag, 11 december 2010 gaat onze jaarlijkse “genealogische en heemkundige” dag door te Kalfort-Puurs in de zaal van de Taverne 't Fikske, Kalforddorp 63. Deuren open van 10.00 tot 17.00 u. Talrijke registers zullen ter plaatse kunnen geraadpleegd worden. Meerdere standen met genealogische programm's zullen gedemonstreerd worden. Talrijke boeken over stamboomkunde, heemkunde, enz.. worden er te koop aangeboden. Ruime parking beschikbaar. Inkom € 2.00 – dranken aan democratische prijzen.

Aandacht! Bezoek regelmatig onze website om op de hoogte te blijven van onze laatste nieuwsjes en geplande activiteiten : www.vaertlinck.be

CAFE - TAVERNE "CASINO"

Bij Chris & Patrick

Oud Sasplein 3, 2830 Willebroek
(aan de brug)

Tel 03/886 68 70 - dinsdag gesloten

- VERZORGDE SNACKS
- BRUSSELSE WAFELS
- PANNEKOEKEN
- DIVERSE BROODJES
- MILCKSHAKES
- IJSCOUPES
- VERSE FRUITSAPPEN

Anno 1905

ZAKENKANTOOR NV VAN TRICHT

L. DE NAEYERPLEIN 16
2830 WILLEBROEK

Tel. 03-886 87 33 - 03-886 94 62

Fax 03-886 20 91

E-mail : yvette.vandemaecle.15515@axa-bank.be

Alle weekdagen geopend van 9 - 12 uur en van 14 - 18 uur
Dinsdag- en zaterdagvoormiddag enkel na afspraak

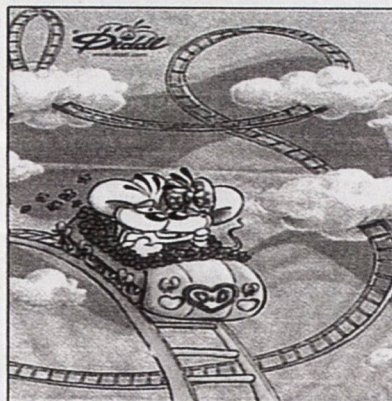
VOOR AL UW BELEGGINGEN, BANKVERRICHTINGEN,
VERZEKERINGEN EN KREDIETEN

Het kantoor met de betere service !

BOEKSKE

Voor al uw tijdschriften en kranten!
Aan huis besteld!

Eksklusief verdeler van :
DIDDL, TOPMODEL,
DARK DUDES, ROSALIE UND TRUFFEL

Voor al uw inkt en toonercardridges tot 50 % goedkoper
Overwinningstraat 76 - Willebroek
Tel: 03.886.73.84

SINONQUEL BVBA
TEN BERGSTRAAT 2
2830 WILLEBROEK

TEL : +32 (0)3 886 66 85
FAX : +32 (0)3 886 61 54
BTW: BE 0464.707.303
garage.sinonquel@telenet.be

Bank

DEXIA BANK Nieuwstraat
2830 Willebroek
03/860.72.90

Uit Sympathie

上海酒家

CHINEES RESTAURANT

SHANGHAI

Stationsplein 2

2830 WILLEBROEK

Tel. 03 886 74 96

Ruime parking

Maandagmiddag

Dinsdag

Zaterdagmiddag

GESLOTEN

Jan maes

watches & jewellery

L.De Naeyerplein 31

2830 Willebroek

03/886 86 26

Bruul 85

2800 Mechelen

Meubelen

“Toonzalen: Brielen 5
2830 Willebroek-Tisselt

Jozef VAN DEN BERGH NV

“ Tel 03/886.66.03

Keukens *MICKO*

“ Donderdag gesloten

KEUKENCENTER

MASURE

Totaalinrichting van vloer tot plafond

- keukens in alle stijlen
- van luxe modellen tot de budget-keukens
- ook badmeubelen en schuifdeuren
- wij tekenen uw eigen droomkeuken

Kleine Amer 15
2870 Puurs-Kalfort

Tel. 03 889 22 48 * fax 03 899 15 26

Open: ma-vr van 10-18.30 uur
zaterdag 10-18 uur
zondag gesloten

WOONDECORATIE

PEPERMANS

Herman Vosstraat 46
2830 Willebroek

Tel. 03 / 886 68 23
Fax 03 / 866 15 00

www.decoratiepepermans.be

- Vast tapijt
- Tapijten
- Vouwdeuren
- Textiel

- Vloerbekleding
- Gordijnen
- Zonwering
- Onderhoud

- Laminaat
- Overgordijnen
- Behangpapier
- Verven-Mengmachine

WILLEBROEK

TEL. 03/886.41.30

Groep Kerremans

Zakenkantoor Kerremans & C°

VERZEKERINGEN
BANK

OVERWINNINGSSTRAAT 87
2830 WILLEBROEK
TEL: 03/886.43.39
FAX: 03/866.57.02

info@groepkerremans.be
www.groepkerremans.be

CBFA: 040356A-cb

Vastgoed Kerremans

VERKOOP
VERHUUR
BEHEER

OVERWINNINGSSTRAAT 87
2830 WILLEBROEK
TEL: 03/886.43.39
FAX: 03/866.57.02

info@groepkerremans.be
www.groepkerremans.be

BIV KERREMANS STEVE: 503785

BANKET

R

O

O

D

Kerkstraat 26

Willebroek

Tel. 03/886 65 09

**P
H
I
L
L
I
P
P
E**

Boozt.be

THE BEST HARDWARE STORE IN BELGIUM

Dendermondsesteenweg 111 / bus 29
2830 Willebroek
Tel : 03/866.48.44
Fax : 03/866.48.45

Openingsuren :
maandag : Gesloten
dinsdag : 10 u. - 18u.
woensdag : 10 u. - 18 u.
donderdag : 10 u. - 18 u.
vrijdag : 10 u. - 18 u.
zaterdag : 10 u. - 18 u.

Gesloten op zondag en feestdagen.

**carrosserie
Van den Eede**

herstellingen alle merken

Brandstraat 31
2830 Willebroek

btw 634 353 769

tel. 03/886 78 49
fax 03/886 04 58

Rijwielen - Naaimachines

Firma CLAESSENS

Mechelsesteenweg 8
(aan de brug)
2830 WILLEBROEK

Tel. : 03/886 62 70 - 03/886 38 51

Restaurant "BEUKENHOF"

Antwerpsestraat 300
2850 BOOM

Tel.: 03/888.65.68

Fax.: 03/844.74.39

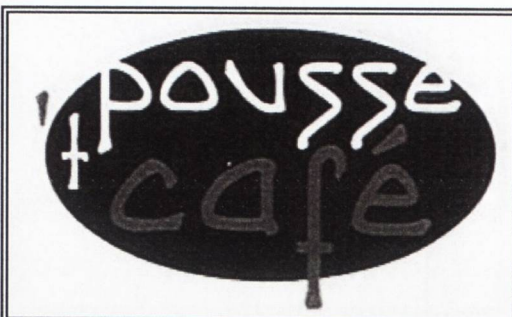

APC

AUTO PARTS CENTER BVBA
ALLE AUTO-ONDERDELEN

- Groot- en kleinhandel
- Car-hifi - GSM's - carkits - navigatiesystemen
- Alarmen - blinderen autoruiten
- Wisselstukken en onderdelen: remmen, filters, uitlaten, schokdempers, ...
- Allesdraggers: skiboxen, sneeuwkettingen, ...
- Accessoires: uitbouwkits, verlagingskits, spoilers, sportluchtfilters, ...

Hemiksem	Kontich	Willebroek
Hauvelstraat 146 2620 Hemiksem 03/877.30.33 hemiksem@apc.skynet.be	Mechelsesteenweg 2978 2650 Kontich 03/458.76.83 kontich@apc.skynet.be	Dandernhondsesteenweg 212 2830 Willebroek 03/884.33.06 willebroek@apc.skynet.be

't Poussecafé
Torenstraat 6 - 2830 Willebroek

 03 / 866 05 36

Open vanaf 11.00 uur
Keuken doorlopend vanaf 11.00 uur
Maandag gesloten

